

Moni asia on kielestä kiinni

Kielenoppimisen perusteita

Pikakurssi liikuntalaisille 😊

Maisa Martin

30.1.2024

Näistä puhutaan

- **Kielenoppimisen prosessi**
  - Vieras kieli – toinen kieli
  - Sanastoa ja kielioppia vai valmiita ilmauksia
  - Kielenoppimisen kehollisuus
- **Kielitaidon monta puolta**
- **Kielitaidon tasot**
- **Mitä kieltä? Kenen kieltä?**
  - **Virhe**
- **Monikielinen koulu**
  - Rinnakkaiskielisyys, limittäiskielyys
  - Kielitietoisuus
- **Maahanmuuttajan kotoutumispolku**
- **Jokainen oppija on yksilö**

Kielenoppimisen prosessi: käsitteitä 1

- Ensikieli / ensikielet, äidinkieli, kotona käytettävä kieli
  - ensin opittu kieli (oppimisjärjestys)
  - parhaiten osattu kieli (taito)
  - eniten käytetty kieli (käyttö)
  - identiteetin kieli (samastuminen)
- Suomessa voi virallisesti olla vain yksi äidinkieli.
- Toinen **kotimainen** kieli: lakitermi, suomenkielisille ruotsi, ruotsinkielisille suomi

Kielenoppimisen prosessi: käsitteitä 2

- Vieras kieli (esim. saksa suomalaisessa koulussa)
  - opitaan koulussa, opettaja opettaa
  - kieltä ei käytetä arjessa ja lähiympäristössä
  - tiedetään, mitä aineistoa on jo käsitelty
  - ei oleteta selviytymistä kielen avulla
  - kieli on oppimisen kohde, ei väline
- Toinen kieli (esim. suomi koulussa, kun se ei ole ensikieli)
  - ei indikoi oppimis- tai tärkeysjärjestystä
  - toinen arjessa käytettävä kieli (oman kielen/kielten ohella)
  - aineistoa oppimiseen on joka puolella
  - kielellä pitää selviytyä arjesta
  - kielellä pitää oppia uusia asioita

Vieras kieli ja toinen kieli opittavana

- Vieras kieli:
  - opetussuunnitelma
  - oppikirja ja muu –materiaali
  - rakennetaan tietoisesti tietyssä järjestyksessä
  - motivaationa ulkoinen pakko tai oma kiinnostus
- Toinen kieli:
  - kaoottinen aineisto
  - opettajan tehtävänä luoda järjestystä
  - ja opettaa strategioita kielen tarkkailuun ja haltuunottoon
  - motivaationa jokapäiväinen tarve

Kielenoppimisen vaiheet näin...

Tasatahtiin

Vuorottain

Kielenoppimisen prosessi: Sanastoa ja kielioppia?

- Kieli voidaan nähdä systeeminä, joka koostuu kieliopista ja sen määrittelemiin paikkoihin sopivista ja tietyssä muodossa olevista sanoista.
- Merkitys ja käyttö ovat irrallaan kielen muodosta.
- Muoto opitaan ennen käyttöä.
- Kieli voidaan kuvata aukottomasti?
- Universaalikielioppi, kielen synnynnäisyys
- Ei valtavirtäkäsitys tutkimuksessa tällä hetkellä, mutta näkyy usein edelleen opetuksessa.

tai näin...

Kierteellä

Monisuuntaisesti

Kielenoppimisen prosessi: kieli kehkeytyy

- Kieli syntyy tilanteisista ilmauksista, joihin sisältyy kielellinen muoto, merkitys ja käyttö (konstruktiot).
- Ilmauksia jäljitellään, toistetaan, varioidaan ja yhdistellään.
- Vähitellen kohdattujen ilmausten samankaltaisuudet ja erot alkavat muodostaa kielellistä järjestelmää ja sen rajoja.
- Kieli on luonteeltaan dynaamista ja jatkuvasti muuttuvaa.
- Kielelliset resurssit ovat yksilöllisiä ja yhteisöllisiä.

Kielenoppimisen kehollisuus

- Anneli Kauppinen 2020: Mistä kieli meihin tulee
- Kieli alkaa toiminnoista ja eleistä.
- Keskeistä ja universaalia kielenoppimisessa on vuorovaikutus, joka alkaa kehollisista toiminnoista.
- Kieli voi olla puhuttua tai viitottua.

Kielitaidon monta puolta

- Kieli on tietoa ja taitoa
- Osataidot:

	produktiiviset	reseptiiviset
suulliset	puhuminen	puheen ymmärtäminen, kuunteleminen
kirjalliset	kirjoittaminen	lukeminen

Kielitaidon tasot

- Opetusuunnitelman määrittelemät tasot
- https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/kielten_taitotasoasteikko.pdf
- Eurooppalainen viitekehys (A1 – C2)
  - Nimetty sen perusteella, mitä osaa tehdä
  - Yhteiset kuvaukset kuudelle tasolle
  - Suomalainen sovellus hienojakoisempi (A1.1, A1.2 jne.)
  - Suuri vaikutus kielenopetuksessa

Taitotasokriteerit - näkökulmia

- Tilanteisuus: A-tasolla oppija selviytyy vain joissakin tilanteissa. Tutut tilanteet opitaan vähitellen, uudet usein mahdolluttomia muuten kuin ei-kiellellisen informaation varassa.
- Vuorovaikutus: A-tasolla oppija on muiden tuen varassa monissa tilanteissa. Tasolla B1 itsenäinen selviytyminen kaikissa oman elämän tilanteissa.

Ryhmäkeskustelu

- Taso A1.1.
  - Miettikää kolme aihepiiriä ja tehkää jokaisesta 10 opittavan sanan lista
- Taso A1.2. ja A1.3.
  - Miettikää jokin arkinen tilanne ja siihen tarvittavat ilmaukset
- Taso A2
  - Miettikää tilanne, jossa annetaan ohjeita, joiden mukaan on toimittava

Mitä kieltä? Kenen kieltä?

- Yleiskieli, kirjakieli, puhekieli, murteet, slangi
- Kirjoitettu kieli ei ole kenenkään äidinkieli
- Tilanteinen kielitaito
- Tavoitteena kieliyhteisön standardi eli kohdekielenomaisuus/konventionaalisuus?
  - Kaikki suomea ensikielenään tai ainoana kielenään eivät osaa suomea yhtä hyvin
  - Kukaan ei osaa kaikkea
- Miten siis puhua opetustilanteessa?
  - Luontevasti, osallistavasti

Onko virheillä väliä?

- Virhe on oppimisen edellytys.
- Puheessa korjaaminen harvoin kannattaa, jos sitä ei nimenomaan pyydetä, koska oppijan on usein mahdotonta kiinnittää huomiota yhtä aikaa sisältöön ja muotoon.
- Kirjoittaessa korjaamisen pitäisi kohdistua ”lähikehityksen vyöhykkeelle” eli siihen, mikä on muutoksessa.

Monikielinen koulu: Kielitietoisuus

- ”Kielitietoinen koulu”
- ”Jokainen opettaja on kielenopettaja.”
- Tunnustaa kielen keskeisen aseman kaikessa oppimisessa ja sosiaalistumisessa.
- Pyrkimys kielten tasa-arvoon: kaikki kielet sallittuja, limittäiskielisyys, tieto oppilaiden ja vanhempien kieliresursseista, tulkkauksen mahdollisuus, ”brokering”
- Maria Ahlholm – Irina Piippo – Päivi Portaankorva (toim.) 2023. Vastasaapuneet luokkahuoneissa. Ikkunoita valmistavaan opetukseen ja monikieliseen kouluun.

Monikielinen koulu

- Oppijoiden, vanhempien ja henkilökunnan monikielisyys
- Ympäristön monikielisyys
- Vain yksi kieli?
- Puhdas kieli?
- Kielten arvostus
- Rinnakkaiskielisyys – limittäiskielys (translanguaging)
  - Kaikki resurssit käytössä oppimisen ja yhteistyön hyväksi
  - Ks. esim. Itä-Helsingin uudet Suomen kielet
<https://blogs.helsinki.fi/uudetsuomet/>

Maahanmuuttajan kotoutumispolku

- Maahanmuuttajaoppilaan koulupolku:
  - Valmistava opetus > yleisopetus + S2 (> suomi äidinkielenä –opetus)
- Maahanmuuttaja-aikuisen polku:
  - Suoraan työelämään, kielenoppiminen omaehtoista
  - Kotoutumissuunnitelma, jos ei työelämässä.
  - (Lukutaito-opetus)
  - Eriytetyt kielikoulutuspolut: Hidas, perus, nopea

Jokainen oppija on yksilö

- Kieli syntyy kohtaamisista ja tilanteista > jokaisen kielitaito on yksilöllinen
- Älä oletta mitään kielestä tai kulttuurista oppilaan taustan perusteella, kysy ja kuuntele.
- Puhu suomea, aloita keskustelu